

مطالعه زیبایی شناسی موسیقی سنتی ایران بر اساس مفاهیم حکمت اشراق سهروردی

محمد رضا عزیزی^۱، پویا سرایی^۲، حسین یزدی^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ دکتری پژوهش هنر، عضو هیئت علمی گروه موسیقی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، ایران

^۳ دکترای فلسفه و حکمت اسلامی، عضو هیات علمی گروه فلسفه واحد تهران شمال دانشگاه آزاد اسلامی، ایران

maazizi۴۳۲۱@gmail.com

چکیده

حکمت اشراق سهروردی با دربرداشتن مفاهیم ایرانی-اسلامی، می‌تواند مبنایی برای بررسی مباحث حکمی در هنرهای سنتی باشد. شأن وجودشناختی و حیث معرفتی زیبایی به مثابه یک مفهوم و امر زیبا به عنوان وجه تحقیقی آن، زمینه‌های تأملات زیباشناختی در این باب را فراهم آورده است. به‌رغم گسست‌های تاریخی و نفوذ فرهنگ‌های بیگانه، تحولات موسیقی سنتی ایران از پیوستگی و تداوم نسبی برخوردار بوده است و وجوه اشتراکات فرمی و مضمونی فراوانی در آثار دوره‌های مختلف مشاهده می‌شود. هدف از انجام این تحقیق، پاسخ به این پرسش بود که مفاهیم زیبایی شناسی حکمت اشراق سهروردی چیستند و چگونه در موسیقی سنتی ایران نمود پیدا می‌کنند؟ روش انجام این تحقیق از منظر هدف، کاربردی-نظری و از منظر شیوه انجام، توصیفی-تحلیلی بود. اطلاعات نیز به شیوه کتابخانه‌ای به‌دست آمد. نتایج نشان می‌دهد فلسفه اشراق سهروردی که با نقد اندیشه مشائیان آغاز می‌شود، مفاهیم جدید و ابداعاتی را در تبیین و صورت‌بندی سلسله‌مراتبی حیث وجودی و شناختی جهان به کار می‌بندد. ایتنای این فلسفه بر نورانیت و ظهور وجود، مشروط نمودن حیات و هستی و ادراک آن، بر ظهور و نور، کارکرد خیال به مثابه امر واسطه و خلق صور معلقه مبتنی بر محاکات نقوش ثابتۀ عالم ملکوت، لذت و ابتهاج حاصل از ادراک صور در عالم مثال و مکاشفات عوالم ملکوت و اندراج آن در خاطر سالک، محتوایی زیباشناختی و فرمی هنری به اندیشه اشراقی بخشیده است. مفاهیم حکمت اشراق به‌عنوان محتوا در موسیقی ایرانی نمود یافته و این هنر در جایگاه صورت، مظهر مفاهیم حکمت اشراق است. این ارتباط دوسویه بیان‌گر این است که مفاهیم دقیق و مشخص در پس صور هنری وجود دارد که این مفاهیم، دلیل بر چرایی شکل‌گیری ساختار و مصادیق در حوزه موسیقی سنتی هستند و به عبارتی زبان گویای این مفاهیم می‌گردند.

واژه‌های کلیدی: زیبایی شناسی، حکمت اشراق، سهروردی، هنر اسلامی، موسیقی سنتی ایران